

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 3/2024-47

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla (sudca spravodajca) a sudcov Ivana Fiačana a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky **RYG Investments s. r. o.**, Trstínska 11, Bratislava, zastúpeného **CORVIN LEGAL s. r. o.**, Thurzova 1524/6, Košice, proti uzneseniu Okresného súdu Nitra č. k. 31K/10/2023-389 z 20. októbra 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 30. decembra 2023 domáha vyslovenia porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením, ktorým bol podľa § 14 ods. 1 zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o konkurze“) odmietnutý jej návrh na vyhlásenie konkurzu. Uznesenie žiada zrušiť a vec vrátiť okresnému súdu na ďalšie konanie.

II.

2. Sťažovateľka navrhla vyhlásiť konkurz na majetok dlžníka. K návrhu doloženým potvrdením audítorky podľa § 12 ods. 2 písm. c) zákona o konkurze dokladala pohľadávku proti dlžníkovi, ktorej základom je to, že má pohľadávku proti emitentovi dlhopisu, ktorý je väčšinovým spoločníkom dlžníka, a tvrdila, že tieto spoločnosti ako súčasť holdingovej štruktúry podnikajú bez spoločného označenia a bez založenia právnickej osoby, a preto je dlžník podľa § 10 ods. 4 Obchodného zákonníka spoločne a nerozdielne s emitentom povinný zaplatiť jej pohľadávku z dlhopisu. Audítorka potvrdila, že táto pohľadávka je účtovaná v účtovníctve, má doložený dôvod vzniku existenciou dlhopisu. Okresný súd vyzval sťažovateľku na doplnenie návrhu, keď z potvrdenia audítorky nebolo zrejmé, na základe akých skutočností dospela k záveru, že dlžník

solidárne zodpovedá za záväzok emitenta. Ani z návrhu, ani k nemu pripojených listín nepovažoval za preukázané, že dlžník podniká s emitentom pod spoločným označením. K tomu sťažovateľka doplnila listiny preukazujúce, že emitent a dlžník sú členmi holdingovej štruktúry, čo odôvodňuje záver o ich solidárnej zodpovednosti za záväzky.

3. Ústavnou sťažnosťou namietaným uznesením bol návrh sťažovateľky odmietnutý. Okresný súd dospel k záveru, že sťažovateľka ako navrhovateľka mala podľa § 12 ods. 2 písm. a) až e) zákona o konkurze označiť svoju pohľadávku a túto doložiť listinami, čo však nespĺnila, keďže jej listiny nepreukazujú, že by bola veriteľom dlžníka. Pritom okresný súd z v Zbierke stanovísk a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky publikovaného rozhodnutia R 34/2016 vyvodil, že mu nič nebráni, aby už v tomto štádiu konania posúdením materiálnej správnosti listín doložených k návrhu zistil, či je navrhovateľ veriteľom dlžníka, a ak tomu tak nie je, návrh na vyhlásenie konkurzu podľa § 14 ods. 1 zákona o konkurze odmietol. Poukázal aj na právnu vedu konkurzného práva, podľa ktorej musí súd pri rozhodovaní o začatí konania skúmať vecnú legitimitáciu navrhovateľa.

4. Okresný súd následne vychádzal z § 10 ods. 4 Obchodného zákonníka, podľa ktorého ak podniká spolu viac osôb pod spoločným označením bez založenia právnickej osoby, sú tieto osoby spoločne a nerozdielne povinné splniť záväzky vzniknuté pri podnikaní. Uviedol, že k tomuto ustanoveniu niet bližších záverov judikatúry a právnej vedy. Dospel k záveru, že podľa § 10 ods. 4 Obchodného zákonníka by samostatné osoby mali byť zviazané spoločne a nerozdielne len vtedy, ak vystupovali pod spoločným označením. Z hľadiska postavenia dlžníka dospel k záveru, že dlžník a emitent sú súčasťou rovnakej holdingovej štruktúry. Poukazom na § 66a až § 66b Obchodného zákonníka zvýraznil, že v rámci holdingu možno vyvodit' len osobitný typ zodpovednosti ovládajúcej osoby za úpadok ovládanej osoby s tým, že zákon inú zodpovednosť člena holdingu za záväzky iného člena holdingu neupravuje. Takúto zodpovednosť nemožno vyvodit' ani z § 10 ods. 4 Obchodného zákonníka. Šlo by o výklad v rozpore s koncernovým právom, ktorého princípom je právna samostatnosť a osobná zodpovednosť majetkovo alebo personálne prepojených spoločností. Aplikáciu § 10 ods. 4 Obchodného zákonníka vylučuje aj to, že subjekty holdingu sa pri podnikaní označujú vlastným obchodným menom, nie názvom holdingovej štruktúry.

III.

5. Porušenie ústavných práv sťažovateľka vidí v tom, že okresný súd pristúpil k hmotnoprávnemu prieskumu jej pohľadávky v štádiu konkurzného konania, v ktorom mal skúmať len formálne náležitosti návrhu. Tým prekročil svoje právomoci a vybočil z judikatúry, ktorá materiálny prieskum pohľadávok umožňuje až v začatom konkurznom konaní. Tak jej odmietol poskytnúť súdnu ochranu a narušil princíp rovnosti účastníkov konania, keď dlžníkovi znemožnil zaujať stanovisko k pohľadávke. Podľa sťažovateľky osvedčenie spornosti pohľadávky je vecou dlžníka, a nie súdu. Pohľadávku tak podrobil neprípustnému hmotnoprávnemu posúdeniu. Sťažovateľka vysvetľuje, že prieskumná právomoc konkurzného súdu sa mení v závislosti od štádia konania. V prvom sa obmedzuje na zistenie náležitosti podľa § 12 zákona o konkurze, čo vyplýva z § 14 ods. 1 zákona o konkurze.

6. To konštatoval aj ústavný súd v uzneseniach sp. zn. I. ÚS 269/2023 a sp. zn. III. ÚS 495/2012, z ktorých vyplýva, že pred rozhodnutím o začatí konkurzného konania nemožno vykonávať

hmotnoprávny prieskum pohľadávky veriteľa. Nesprávny je aj odkaz na rozhodnutie R 34/2016, ktoré sa vŕahuje na prieskum po začatí konkurzného konania, keď možno návrh na začatie konkurzu zamietnuť. Poukazuje na to, že hoci subsidiárna aplikácia Civilného sporového poriadku prieskum formálnych náležitostí návrhu rozširuje o prieskum procesných podmienok konania, nepatrí medzi ne vecná legitimácia. Skúmanie vecnej legitimácie pred začatím konkurzného konania nemá oporu v zákone. Okrem toho sťažovateľka odkazuje na množstvo ďalších rozhodnutí okresných súdov o začatí konkurzného konania, kde nedošlo k vecnému prieskumu toho, či je veriteľom dlžníka. To potvrdil aj ústavný súd v rozhodnutí sp. zn. II. ÚS 300/2014.

7. Okresný súd považuje ústavnú sťažnosť za nedôvodnú, keďže namietané uznesenie je v súlade s aktuálnou rozhodovacou činnosťou ústavného súdu. Poukázal na rozhodnutie sp. zn. IV. ÚS 662/2023, v ktorom ústavný súd totožný postup okresného súdu vyhodnotil ako ústavne udržateľný. Zdôrazňuje, že žiadne z rozhodnutí ústavného súdu, na ktoré poukazuje sťažovateľka, sa nevzťahovalo k pohľadávke, ktorá by mala právny základ v § 10 ods. 4 Obchodného zákonníka a bola doložená len potvrdením audítora. Ak by súd nemal právomoc skúmať materiálnu správnosť doložených listín pred začatím konkurzného konania, existovalo by riziko jeho začatia aj na návrh zjavne neoprávneného subjektu. V nadväznosti na nenamietanú nesprávnosť právneho záveru, že nie je veriteľom dlžníka, nie je zrušenie namietaného uznesenia spôsobilé viesť k inému výsledku než nevyhláseniu konkurzu.

8. Zúčastnená osoba (dlžník) považuje ústavnú sťažnosť za neopodstatnenú. Stotožňuje sa so záverom, že potvrdenie audítorky nezodpovedá právnemu stavu a sťažovateľka nepreukázala svoju pohľadávku. Poukazuje na to, že sťažovateľka podala šikanózne desiatky zjavne neopodstatnených návrhov na vyhlásenie konkurzov na majetky spoločností patriacich do rovnakého holdingu.

9. Sťažovateľka sa k vyjadreniam okresného súdu a zúčastnenej osoby nevyjadřila.

IV.

10. Namietaným uznesením okresného súdu nedošlo k porušeniu ústavných práv sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 36 ods. 1 listiny a čl. 6 ods. 1 dohovoru. Preto nebolo ústavnej sťažnosti vyhovené. Ústavný súd zásadne nie je oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie práva s ústavou najmä z toho hľadiska, či závery všeobecných súdov vyjadrené v napadnutom rozhodnutí sú dostatočne odôvodnené. Ústavný súd preskúma len to, či zákony neboli vyložené spôsobom, ktorý je svojvoľný (arbitrárny) alebo ústavne neudržateľný pre zjavné pochybenia alebo omyly v posudzovaní obsahu takýchto právnych úprav (II. ÚS 348/08). Ústavný súd za protiústavné považuje tie rozhodnutia, odôvodnenie ktorých je úplne odchylné od veci samej alebo extrémne nelogické so zreteľom na preukázané skutkové a právne skutočnosti (I. ÚS 301/06). Rovnako o takýto stav ide aj vtedy, ak závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, by zásadne popreli účel a význam zákonného predpisu (I. ÚS 88/07).

11. Nemožno súhlasiť s námietkou, že by okresný súd rozhodol v rozpore s judikatúrou. Závery z rozhodnutí ústavného súdu, na ktoré sťažovateľka poukazuje a z ktorých vyvodzuje prípustnosť materiálneho prieskumu pohľadávok až po začatí konkurzného konania, nemožno pre skutkovú

a právnu odlišnosť aplikovať. Uznesením sp. zn. I. ÚS 269/2023 bola ako oneskorene podaná odmietnutá ústavná sťažnosť proti uzneseniu o vyhlásení konkurzu, proti ktorému bola namietaná nemožnosť podať opravný prostriedok pre jeho nedoručenie. V rozhodnutí sp. zn. III. ÚS 495/2012 bolo predmetom prieskumu uznesenie o odmietnutí návrhu na vyhlásenie konkurzu pre nevyzvanie dlžníka na zaplatenie pohľadávky pred jeho podaním. Zo záveru ústavného súdu z rozhodnutia sp. zn. II. ÚS 300/2014, že súd musí aj po začatí konkurzného konania návrh na vyhlásenie konkurzu zamietnuť, ak navrhovateľ neosvedčil pohľadávku proti dlžníkovi, nevyplýva, že je povinný skúmať vecnú legitimitáciu výlučne v určitom štádiu konania. Podstatou bolo, do akého rozhodnutia má vyústiť zistenie súdu po začatí konkurzného konania, že navrhovateľ nie je veriteľom dlžníka, aj keby pohľadávky iných veriteľov neboli sporné.

12. Z rozhodnutia krajského súdu sp. zn. 3CoKr/15/2020 sťažovateľka izolovane cituje len tú časť, podľa ktorej v štádiu konania do začatia konkurzného konania súd môže skúmať iba splnenie formálnych náležitostí návrhu na vyhlásenie konkurzu. V tejto veci bolo dôvodom vyhlásenia konkurzu, že dlžník zmeškal zákonnú lehotu na osvedčenie platobnej schopnosti a ústavný súd uznesením sp. zn. II. ÚS 383/2020 odmietol ako zjavne neopodstatnenú ústavnú sťažnosť proti tomuto rozhodnutiu krajského súdu, proti ktorému dlžník namietal nedostatok vysporiadania sa s odvolacími námietkami. Sťažovateľka pri interpretácii záverov judikátu R 34/2016 poukazuje na to, že krajský súd potvrdil uznesenie o zamietnutí návrhu na vyhlásenie konkurzu pre nedostatok legitimitácie vydané až po začatí konkurzného konania. Z toho vyvodzuje, že tam uvedené právne závery o posudzovaní materiálnej správnosti príloh návrhu nemohol okresný súd aplikovať už v skoršom štádiu konania. S tým nemožno súhlasiť. Hoci krajský súd preskúmal rozhodnutie vydané až po začatí konkurzného konania, konštatoval, že okresnému súdu nič nebráni posúdiť listiny pripojené k návrhu aj z hľadiska ich materiálnej správnosti.

13. Skutkovo, aj právne totožná vec sťažovateľky bola už predmetom prieskumu ústavným súdom, ktorý uzneseniami sp. zn. IV. ÚS 662/2023 a IV. ÚS 96/2024 odmietol ako zjavne neopodstatnené ústavné sťažnosti sťažovateľky proti totožne odôvodneným uzneseniam o odmietnutí návrhu na vyhlásenie konkurzu. Ústavný súd vyhodnotil ako ústavne udržateľný postup okresného súdu, keď pred rozhodnutím o začatí konkurzného konania posúdil existenciu sťažovateľkou tvrdenej pohľadávky a materiálnu správnosť potvrdenia audítorky napriek tomu, že pre toto štádium konkurzného konania je charakteristický väčší formalizmus než pre ďalšie štádia. Za správny považoval postup okresného súdu, keď pri posúdení náležitostí na vyhlásenie konkurzu preskúmal potvrdenie audítorky, ktorá deklarovala solidárnu zodpovednosť dlžníka za záväzok z dlhopisu znejúceho na inú osobu. Od týchto skorších záverov ústavného súdu nie je dôvod sa odchyliť.

14. Posudzovanie náležitostí návrhu na vyhlásenie konkurzu sa spája s overením predpokladov na začatie konkurzného konania. Podstatným je i to, či návrh podal veriteľ. Nemožno tak dospieť k záveru, že pred začatím konkurzného konania by bolo neprípustným prekročením právomoci súdu skúmať, či z návrhu a priložených listín svedčí navrhovateľovi postavenie veriteľa dlžníka. Súd by mal posudzovať, či je veriteľský návrh na vyhlásenie konkurzu dostatočným podkladom pre začatie konkurzného konania, čomu zodpovedá povinnosť osvedčenia postavenia veriteľa v návrhu. Inak by bolo možné začať konkurzné konanie na návrh osoby, ktorej pohľadávku na základe vlastnej, nezdôvodnenej právnej úvahy potvrdí audítorka. Listiny dokladujúcu pohľadávku sú obsahovou náležitosťou návrhu. Tým sa má zabrániť šikanóznym návrhom návrhu na vyhlásenie konkurzu. Rozhodovacia prax, že do začatia konkurzného konania sa činnosť súdu redukuje

na posudzovanie formálnych náležitostí návrhu, reflektuje krátku lehotu na rozhodnutie podľa § 14 ods. 1 zákona o konkurze. Hoci táto lehota zväčša neumožňuje skúmať materiálnu správnosť listín, nie je dôvod vylúčiť posúdenie materiálnej správnosti listín ešte pred rozhodnutím o začatí konkurzného konania.

15. Nemožno súhlasiť s argumentáciou, že súd bez opory v zákone skúmal vecnú legitimáciu, hoci podľa Civilného sporového poriadku nie je procesnou podmienkou konania. Keďže Civilný sporový poriadok nestanovuje subjekty oprávnené podať žalobu, je skúmanie vecnej legitimácie súčasťou hmotnoprávneho prieskumu žalobou uplatnenej pohľadávky. Zákon o konkurze výslovne stanovuje subjekty oprávnené podať návrh na vyhlásenie konkurzu. Preto posudzovanie, či návrh na vyhlásenie konkurzu podala oprávnená osoba, hoc pred začatím konkurzného konania, nie je bez opory v zákone. S prihliadnutím na závažnejšie dôsledky začatia konkurzného konania než dôsledky začatia civilného sporu nemožno na štádia prieskumu a dôsledky nedostatku vecnej legitimácie v civilnom a konkurznom spore nazerať totožne. V súvislosti s cieľom podania návrhu na vyhlásenie konkurzu, ktorým je vyhlásenie konkurzu, je v konečnom dôsledku pri veriteľskom návrhu bez významu, či tento bude pre nedostatok legitimácie odmietnutý pred začatím konkurzného konania, či zamietnutý pred vyhlásením konkurzu.

16. K námietke, že dlžník nemal možnosť namietnuť spornosť pohľadávky, treba uviesť, že dlžník sa bez výzvy súdu k návrhu sťažovateľky vyjadril na základe konania sťažovateľky, ktorá podala viacero totožných návrhov. Tým, že okresný súd skúmal vecnú legitimáciu sťažovateľky, keď právny titul znel na inú osobu ako dlžníka, zabránil začatiu konkurzného konania spojeného so závažnými dôsledkami pre dlžníka, ktorý voči navrhovateľovi nemá záväzok. Preto skúmanie vecnej legitimácie subjektov pred rozhodnutím o začatí konkurzného konania nemožno chápať ako porušenie princípu rovnosti účastníkov, najmä ak je z návrhu a príloh zjavné, že bol podaný neoprávnenou osobou. Ak môže návrh na vyhlásenie konkurzu podať len veriteľ, tak okresný súd nevyložil aplikované ustanovenia zákona o konkurze v rozpore s ich účelom a zmyslom, keď pred začatím konkurzného konania skúmal, či veriteľský návrh podala oprávnená osoba. To vo veci sťažovateľky viedlo k prieskumu správnosti potvrdenia audítorky, ktoré vychádzalo len z právnej úvahy o solidárnej zodpovednosti dlžníka za záväzok inej osoby.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 10. apríla 2024

Robert Šorl
predseda senátu